

صادرات گاز ترکمنستان

به نظر می‌رسد صفرمردانیا زاف رئیس جمهور ترکمنستان (ترکمنباشی) مشکلات کشور را از طریق سرزنش بخش‌های اداری پنهان می‌نماید. در دسامبر ۱۹۹۹ دولت ترکمنستان یک رشد ۱۳ درصدی را در مورد تولید صنعتی گزارش نمود و اعلام داشت این رشد در مقایسه با ۱۱ ماه اول سال ۱۹۹۸ یعنی دوره مشابه سال قبل در ترکمنستان روی داده است. آن ارقام می‌بایست نشانه‌هایی از یک پیشرفت اقتصادی در کشوری که از نظر ذخایر گازی بسیار ثروتمند است تلقی گردد.

اما ترکمنستان در واقع یک استثناء برای تدابیر اقتصادی قلمداد می‌گردد. در ۳۰ دسامبر ۱۹۹۹ حکومت ترکمنستان اعلام کرد که تولید گاز برای تمامی سال ۱۹۹۹ به ۲۲/۴ بیلیون مترمکعب می‌رسد که حاکی از رشدی برابر با ۷۱ درصد می‌باشد. گفتنی است که بیش از ۹۰ درصد از این افزایش، حاصل فروش ۸/۷۰۰ بیلیون مترمکعب گاز به اوکراین در نیمه اول ۱۹۹۹ بوده است. در این باره لازم است گفته شود صفرمردانیا زاف در این مورد که اوکراین فقط ۸/۷ میلیون دلار پرداخت کرد و یک رقم بدهی بیش از ۳۰۰ میلیون دلار را به جای گذاشت سکوت اختیار نمود. در پی عقد قراردادی بین جمهوری اوکراین و ترکمنستان، اوکراین متعهد شده بود ۴۰ درصد از قیمت گاز خریداری شده را به صورت نقدی و بقیه را به صورت سرمایه‌گذاری و کالاهای تهاتری پرداخت نماید. حتی اگر اوکراین تمام بدهی خود را پرداخت کرده بود، این معامله به واسطه بخش کم‌نقدی آن جهت هزینه‌های بودجه و بدهکاری‌هایش به ضرر ترکمنستان بود. حتی روی کاغذ، میزان نرخ رشد تولید گاز ترکمنستان نیازاف را مایوس نمود چرا که هدف وی برای سال گذشته تولیدی معادل ۳۶/۱ بیلیون مترمکعب بود. شکست مکرر برنامه‌های دولتی از قبیل چنین هدف‌هایی که می‌بایست به انجام برسند و به صورت بالفعل در نمی‌آیند یادآور برنامه‌ریزی مرکزی سالهای شوروی سابق می‌باشد. اما چشم‌انداز ترکمنستان سال ۲۰۰۰ به نظر بهتر می‌آید. طی قراردادی بین ترکمنستان و گاز پروم روسیه، ترکمنستان ۲۰ بیلیون مترمکعب گاز در سال ۲۰۰۰ به روسیه می‌فروشد. این معامله ممکن است به یک رشته اختلافات بین دو کشور منجر شود که لطمات بسیار به دنبال دارد.

به‌رغم تقاضاهای بسیار همراه با قیمت‌های بالاتر، ترکمنستان موافقت نمود که گاز خود را از سال ۱۹۹۷ به بعد به روسیه به ازای هر ۱۰۰۰ مترمکعب ۳۶ دلار بفروشد. به مانند

معامله با اوکراین، فقط ۴۰ درصد آن می‌بایست به صورت نقدی پرداخت شود؛ و در این رابطه امسال ۲۸۸ میلیون دلار به صورت نقدی به ترکمنستان پرداخت شد. به علاوه، ترکمنستان موافقت نموده که در مورد فروش ۵۰ بیلیون مترمکعب گاز به روسیه در سال ۲۰۰۱ مذاکره نماید. برخلاف موافقتنامه قبلی با گاز پروم روسیه، این موافقتنامه بر پرداخت‌ها از اوکراین تکیه نمی‌کند. «کیف» مشغول برنامه‌ریزی بدهی‌هایش به ترکمنستان می‌باشد؛ چراکه نیازمند گاز بیشتر از سوی ترکمنستان می‌باشد.

پس از سالهای سخت، ایران کشوری که در تحریم می‌باشد ممکن است به واسطه افزایش در تقاضای منطقه‌ای سود ببرد. ایران قصد دارد که ۸ بیلیون مترمکعب گاز از ترکمنستان خریداری کند. ایران اخیراً یک خط لوله را جهت فروش گاز به ترکیه آماده و تکمیل کرد. در حالی که این کشور (ترکیه) کمبود گاز را در صنایع و کارخانه‌های خود در زمستان گذشته تجربه نموده است. همچنین، ایران روزانه به ۲۰۰ میلیون مترمکعب گاز جهت تزریق به میدان‌های نفتی قدیمی‌تر خود نیاز دارد که بر مبنای اظهار وزیر نفت جمهوری اسلامی ایران و تأکید وی که احتیاجات ایران به گاز به‌طور مستقیم به صادرات ایران مربوط نمی‌شود ترکمنستان شاید منبعی منطقی در صورت استتکاف روسیه از تحویل به نظر برسد. روسیه برنامه‌هایی برای صادرات گاز به ترکیه دارد تا صنایع و کارخانجات این کشور مثل سال گذشته به لحاظ کمبود گاز در مزیقه نباشند. گاز پروم پیش‌بینی نموده که صادراتش در سال جدید ۲/۵ درصد نسبت به سال قبل کاهش پیدا نموده در حالی که صادرات به اروپای غربی ۴/۵ درصد افزایش یافته است.

طرح‌های گاز پروم در مجموع نسبت به سال قبل ۳/۱ درصد افزایش را نشان می‌دهند. شرکت ترکمن گاز احتمالاً بهترین شریک و مشاور گاز پروم به حساب می‌آید. طرح ترکمنستان برای فروش مستقیم گاز به ترکیه از طریق خط لوله ماورای خزر ممکن است با بزرگترین مشکل یعنی پیشنهاد جمهوری آذربایجان در مورد سود بیشتر به واسطه دسترسی به ذخایر گاز خود مواجه شود. اما اگر روسیه و ایران هر دو به ترکمنستان روی آورند تا تعهد خود را در قبال ترکیه ایجاب نمایند صادرات گاز ترکمنستان قطعاً افزایش خواهد یافت که این امر باعث خواهد شد تا نیازاف با انتقاداتی در مورد شرایط اقتصادی ترکمنستان در سال ۲۰۰۰ روبرو نگردد و نگرانی راجع به عملکرد ضعیف دستگاه حکومتی در مقابل شکایت مردم زایل گردد. از طرف دیگر در مجموع استراتژی کلی شرکت‌های نفت و گاز روسیه آن است که صادرات خود را افزایش دهند.